

Αναφορά στο βιβλίο

«Το γλωσσικό ιδίωμα της Κοζάνης»

[του Κ. Δ. ΝΤΙΝΑ]

Γιώργος ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ*

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ, Κοζάνη 2005,
σχ. 24Χ16, 2 τόμοι (σσ. 237+ 590)

Σκοπός του συγγραφέα, όπως δηλώνεται ήδη στις πρώτες σελίδες του βιβλίου, είναι να μελετήσει το ιδίωμα της Κοζάνης, κρατώντας μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην επιστημονική μελέτη και στο εύληπτο ανάγνωσμα. Και επειδή μελέτη ενός ιδιώματος σημαίνει ολοκληρωμένη περιγραφή του, γίνεται αμέσως αντιληπτό ότι το δίτομο αυτό έργο αποτελεί μια σοβαρή και υπεύθυνη μελέτη ενός τυπικού βόρειου ιδιώματος, κάτι που δυστυχώς λείπει για τη συντριπτική πλειονότητα των νεοελληνικών ιδιωμάτων.

Ο πρώτος τόμος ξεκινά με μια σύντομη αναφορά στην ιστορία της Κοζάνης, ενώ ακολουθεί η μεθοδολογία της έρευνας. Για τη σωστή περιγραφή ενός ιδιώματος σημαντικό ρόλο παίζει το υλικό. Η μέθοδος συλλογής του αναφέρεται με σαφήνεια και είναι η ενδεδειγμένη για παρόμοιες εργασίες. Καταρχάς, καταγραφή γνήσιου και πρωτότυπου υλικού, είτε με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων από ομιλητές του ιδιώματος

είτε με την απομαγνητοφώνηση αφηγήσεων, ρέοντος δηλαδή και ελεύθερου λόγου. Κατά δεύτερο λόγο, χρησιμοποίηση παλαιότερων δημοσιευμένων κειμένων γραμμένων στο ιδίωμα. Και βέβαια, εκμετάλλευση παλαιότερων συλλογών και εξαντλητική χρήση της σχετικής βιβλιογραφίας. Κύριο μέλημα του συγγραφέα είναι να εντάξει το ιδίωμα στο ευρύτερο πλαίσιο των βόρειων νεοελληνικών ιδιωμάτων, δίνοντας τα βασικά χαρακτηριστικά που το συνδέουν αλλά και που το διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα ιδιώματα της περιοχής.

Ακολουθεί η εξέταση των κυριότερων φαινομένων του ιδιώματος, σε διάφορα επίπεδα της γλωσσολογικής ανάλυσης, αρχίζοντας από τη φωνητική, με το φαινόμενο της κώφωσης των άτονων [e] και [o] και της αποβολής των άτονων [i] και [u] δικαιολογημένα να καταλαμβάνει κεντρική θέση. Με την κώφωση αλλά κυρίως με την αποβολή των άτονων [i] και [u] συνδέεται ένα

* Ο Γιώργος Παπαναστασίου είναι Λέκτορας Ιστορικής Γλωσσολογίας, Α.Π.Θ, Διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών.

πλήθος φαινομένων που εξετάζονται στη συνέχεια: αναπτύξεις, αφομοιώσεις, ανομοιώσεις, απλοποιήσεις φθόγγων κτλ. περιγράφονται με πληρότητα και συνέπεια. Η μελέτη της ουράνωσης, για παράδειγμα, γίνεται με την ενδεδειγμένη διάκριση σε βαθμούς, και τα φαινόμενα περιγράφονται, ταξινομούνται και συγκρίνονται εξαντλητικά. Στο κεφάλαιο της φωνολογίας ο συγγραφέας αξιοποιεί και εφαρμόζει τις θεωρητικές αρχές της λειτουργικής γλωσσολογίας, όπως διατυπώθηκαν από τον γάλλο γλωσσολόγο André Martinet.

Το κεφάλαιο της μορφολογίας περιλαμβάνει αυτό που έρχεται πρώτο στον νου του μέσου αναγνώστη όταν ακούει τον όρο «γραμματική». Με ποια μορφή εμφανίζονται οι λέξεις στον λόγο, πώς δηλαδή κλίνονται τα ουσιαστικά, τα επίθετα, οι αντωνυμίες, τα ρήματα, ποιες είναι οι άκλιτες λέξεις, τα επιρρήματα, οι προθέσεις κτλ. Ειδικό κεφάλαιο αφιερώνεται στην παραγωγική μορφολογία, τους τρόπους δηλαδή με τους οποίους το ιδίωμα κατασκευάζει νέες λέ-

ξεις, ενώ λιγότερο εκτενές είναι το κεφάλαιο της σύνταξης, στο οποίο εντάσσονται και οι φρασεολογισμοί του ιδιώματος.

Ο πρώτος τόμος κλείνει με μια γενική εξέταση του λεξιλογίου, όπου διακρίνονται τα αρχαϊστικά λεξιλογικά στοιχεία, οι βαλκανισμοί, τα δάνεια, τα στοιχεία δηλαδή που καταδεικνύουν τις σχέσεις του ιδιώματος με την τουρκική, τις σλαβικές γλώσσες, την αλβανική, την κουτσοβλαχική κτλ.

Ο δεύτερος, ογκωδέστερος τόμος, είναι το λεξικό του ιδιώματος. Κάθε λήμμα ακολουθείται από τη φωνητική μεταγραφή του, δίνεται η μορφολογική κατηγορία στην οποία ανήκει, ακολουθούν οι σημασίες με παραδείγματα χρήσης και παραπομπές, ενώ τα περισσότερα λήμματα συμπληρώνονται με την ετυμολογία της λέξης.

Την όλη προσπάθεια στέγασαν και φιλοξένησαν με την πρόεπουσα φροντίδα το Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης και η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κοζάνης, προσδίδοντας και αντλώντας ταυτόχρονα κύρος από το αποτέλεσμα.

27 χρόνια
Σύγχρονη Εκπαίδευση
Το έγκυρο επιστημονικό περιοδικό

27 χρόνια **ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

ΕΝΑ ΣΗΜΕΙΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Το περιοδικό
που αρνείται το μονόλογο και τα αυτονόητα,
που δεν χρησιμοποιεί την αποσιώπηση ως... επιχείρημα**

Το περιοδικό που έχει άποψη

...Γιατί η γνώση δεν είναι εμπόρευμα